Kaderstellende notitie
Zonne-energie in beschermd stads- en dorpsgezicht

Aanleiding

Amendement "Ruimte voor zonne-energie"
Op 7 juni 2018 heeft de gemeenteraad een amendement aangenomen over Ruimte voor zonne-energie, ook in beschermde stads- en dorpsgezichten. De tekst van het amendement is als bijlage toegevoegd aan deze notitie.
Het amendement bevat de opdracht om de mogelijkheden van zonnepanelen en/of zonnecollectoren in beschermde stads- en dorpsgezichten te verruimen. Waar in deze notitie wordt gesproken over beschermde stads- en dorpsgezichten worden ook de 'karakteristieke panden' bedoeld, zoals opgenomen in bijlage 3 van de concept-Welstandsnota 2019..

Inhoud kaderstellende notitie

Deze notitie richt zich op zonne-energie systemen op daken en gevel.
Uitgangspunt van de raad is dat zonnepanelen/collectoren mogelijk zijn, ook voor panden binnen de 'beschermde stads- en dorpsgezichten'. Dit met het oog op de toenemende vraag van bewoners, duurzaamheid en de bescherming van het milieu. Maar wanneer worden zonnepanelen toegestaan en onder welke voorwaarden? Is het mogelijk om eventuele beperkingen op te heffen met een tijdelijke vergunning? Om deze vragen te beantwoorden is deze kaderstellende notitie opgesteld. Hierin worden de algemene uitgangspunten en aanvullende voorwaarden voorgelegd met betrekking tot de mogelijkheden van zonne-energie-systemen op panden in een beschermde stads-en dorpsgezicht..

Regelgeving

Vergunningvrij plaatsen
Zonnepanelen en/ of zonnecollectoren binnen beschermde stads- en dorpsgezichten zijn vergunningplichtig in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) en het Besluit omgevingsrecht (Bor). Voor de plaatsing tegen de achtergevel of op het achterdakvlak is geen vergunning nodig, tenzij die gevel of dat dakvlak naar openbaar toegankelijk gebied is gekeerd.

Beleid

Duurzaamheid
De gemeente wil met het Programma Duurzaamheid het duurzaamheidbeleid verbreden en versnellen. De ambitie is om in 2040 energieneutraal te zijn. De doelstellingen zijn om zonne-energie op te wekken op daken van gemeentelijke gebouwen en om verzoeken voor aanleg zonneweides te ondersteunen.

Beschermd stads- en dorpsgezicht
De gemeente Medemblik heeft drie van rijkswege beschermde stads- en dorpsgezichten: het zuidelijk gedeelte van de stadskern van Medemblik (Medemblik-Haven), het gebied rond de Nederlands Hervormde kerk (Medemblik-Kerksituatie) en Twisk. Deze gebieden hebben een bijzondere status omdat de historische bebouwing, structuur en samenhang goed bewaard zijn en daarmee de geschiedenis van Medemblik laten zien. De bescherming van Twisk is vooral omdat dit een goed bewaard voorbeeld is van een langgerekt Westfries boerderijendorp. De bescherming van (rijks) monumenten is wettelijk geregeld. Het toezicht is in handen van de Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE).

In de gemeentelijke regelgeving zijn in het bestemmingsplan en in de welstandsnota regels opgenomen om ervoor te zorgen dat de historische kwaliteiten in de toekomst van betekenis blijven bij ontwerpopgaven.

Welstandsbeleid
In de Welstandsnota 2019 staan de criteria die de Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit Medemblik gebruikt om te beoordelen of het bouwwerk niet in strijd is met redelijke eisen van welstand.

Voorbeelden van andere gemeenten

Een groot deel van de gemeenten heeft een conserverend beleid als het gaat om monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten. Het aantal voorbeelden voor vernieuwende regels ten aanzien van installaties voor zonne-energiesystemen in beschermde stads- en dorpsgezichten is gering. Met de aankomende Omgevingswet (2021) is de verwachting dat de focus van veel gemeenten zal verschuiven van verbieden ('nee, tenzij ...') naar mogelijkheden bieden ('ja, mits ....'). Op basis van ervaringen is gebleken dat het bieden van ruimte en het vroegtijdig aangaan van het gesprek tot betere resultaten leidt. Dit is ook het uitgangspunt van deze kaderstellende notitie.

Algemene uitgangspunten en aanvullende voorwaarden

Voor de actualisering van de Welstandsnota is het wenselijk de welstandscriteria voor zonne-energiesystemen in de beschermde stads- en dorpsgezichten te herzien en te verruimen. De focus ligt, met verwijzing naar de inhoud van het amendement van de raad, op het "ja, mits" principe. De gemeente faciliteert en denkt oplossingsgericht mee met de aanvrager. Om tot een hanteerbaar kader te komen dat recht doet aan de te behalen klimaatdoelstellingen én het behoud van de cultuurhistorische waarden worden hieronder de algemene uitgangspunten en voorwaarden voor zichtbare- en niet zichtbare zonnepanelen aan de raad voorgelegd. Deze 'kaders' worden na vaststelling van deze notitie uitgewerkt in nadere regels. Die nadere regels worden opgenomen in de Welstandsnota 2019..
In deze notitie wordt afzonderlijk ingegaan op een eventueel te verlenen 'tijdelijke vergunning' en de optie van het 'collectieve zonnedak''. Tot slot van dit stuk worden enkele aanbevelingen gedaan.

Algemene uitgangspunten: 'Ja, mits..'

Voor panden in beschermde stads en dorpsgezichten de volgende algemene uitgangspunten hanteren:

Zonnepanelen en collectoren zijn altijd mogelijk:

- Als ze **niet zichtbaar** zijn vanaf de openbare ruimte;
- Voor 'jongere bebouwing', gebouwd na 1945 (naoorlogs);
- Bij grotere nieuw- of verbouwplannen mits de zonnepanelen en/of zonnecollectoren geïntegreerd worden meegenomen in (de architectuur van) het hoofdgebouw.

***Zichtbare* zonnepanelen- en zonnecollectoren zijn mogelijk mits:**

- Passend in het historische karakter en architectuur van het gebouw en het gebied;
- Ze terughoudend gedetailleerd zijn en een terughoudende, niet storende uitstraling hebben;
- Ze zorgvuldig en reversibel[1] geplaatste worden;
- Contour van de hoofdvorm van het gebouw behouden blijft;
- De vorm van de panelen/collectoren aansluit bij de vorm van het dak;
- De kleur van de panelen/collectoren zoveel mogelijk aansluit bij de kleur van de onderliggende dakbedekking;
- Technische voorzieningen niet zichtbaar zijn.;
- Toetsing plaatsvindt aan de criteria "zichtbare zonnepanelen/collectoren" (zie hieronder).

[1] Reversibel: Zorg er bij ingrepen aan monumenten voor dat de oplossingen zijn terug te draaien.

Voorwaarden zichtbare zonnepanelen/collectoren

Zichtbaar vanuit openbare ruimte	Aanvullend op algemene uitgangspunten
Platte daken	-Maximale hellingshoek van 20 graden -Afstand dakrand groter of gelijk aan 2x hoogte van het hoogste paneel/collector, minimaal 1 meter van dakrand
Zijdakvlakken (dwarskappen, loodrecht op openbare weg)	-Hellingshoek van de zonnepanelen en/of zonnecollectoren is gelijk aan de dakhelling; -De afstand tot de dakrand, de hoekkepers en de nok bedraagt minimaal 4 pannen -De kapconstructie wordt gerespecteerd en de onderliggende pannen worden niet verwijderd
Voordakvlakken (kapvorm evenwijdig aan de openbare weg)	Maatwerkoplossing zoeken vanwege maximale zichtbaarheid, bijvoorbeeld: -Integratie in het dakvlak; -Het verplicht stellen van passtukken; -Gebakken matte zonnedakpannen; -Eenduidig en regelmatig patroon.

Tijdelijke vergunning

In het door de raad aangenomen amendement is nadrukkelijk aandacht gevraagd voor de mogelijkheid van een tijdelijke vergunning voor zonnepanelen en/ of zonnecollectoren op daken en gevels in beschermde stads- en dorpsgezichten.
Indien sprake is van een tijdelijke vergunning worden de plannen *niet* voorgelegd aan de welstandscommissie. Dit betekent dat met een tijdelijke vergunning zonnepanelen en/of zonnecollectoren zonder enige vorm van welstandstoetsing kunnen worden toegestaan. Tijdelijke vergunningen voor (rijks)monumenten worden wel beoordeeld door de erfgoedcommissie
Ten aanzien van het verlenen van tijdelijke vergunningen worden echter de volgende kanttekeningen geplaatst:

- Ten eerste is er geen bevoegdheid om invloed uit te oefenen op de uiterlijke verschijningsvorm van de zonnepanelen/collectoren op panden in beschermde gezichten. Dit kan het uiterlijk van een pand nadelig beïnvloeden en ten koste gaan van de cultuur-historische waarden.
- Ten tweede legt de gemeente zichzelf de plicht op om na het verstrijken van de termijn van de tijdelijke vergunning actie te ondernemen (dat wil zeggen handhaven, of opnieuw vergunning verlenen).
  Als die actie daadwerkelijk wordt opgepakt zal dit leiden tot een verzwaring van de administratieve lastendruk. In de praktijk is het goed mogelijk dat de zogenaamde 'tijdelijke vergunningen' een definitieve status krijgen omdat de handhaving niet (tijdig) wordt ingezet.

Collectief zonnedak

Een goed alternatief is een gezamenlijke oplossing door gebruik te maken van een collectief zonnedak, zeker in de gevallen waar het aanbrengen van zonnepanelen en/of zonnecollectoren echt niet mogelijk is. Dit houdt in dat eigenaren/bewoners van een object indirect zonne-energie van een ander (collectief) dak kunnen krijgen. Voordelen van deelname aan een dergelijk project zijn onder meer: lagere energiekosten en minder CO_2- uitstoot.

Samenvatting

- In verband met de toenemende vraag, de duurzaamheid en de bescherming van het milieu is het belangrijk zonne-energie te faciliteren, ook op daken van panden in beschermde stads- en dorpsgezichten en van karakteristieke panden;
- Met de in deze notitie gestelde kaders worden aanvragen voor zonnepanelen en/of collectoren positief benaderd op grond van het 'ja-mits principe';
- De behandeling van aanvragen vraagt veelal om een maatwerkoplossing;
- Er worden (in principe) geen tijdelijke vergunningen verleend voor zonnepanelen en/of collectoren;
- De uitwerking van de kaders wordt opgenomen in de Welstandsnota 2019.

Bijlage 1 Amendement

C)

Invullen door de griffier		
voor	tege	opmerkingen
25	0 n	gewijzigd
paraaf		aangenomen

AMENDEMENT

Onderwerp: Ruimte voor zonne-energie, ook in beschermde gezichten
Agendapunt: Rvs Herziening Welstandsnota
Ingediend door: S. Zeilemaker (PWF), R. Manshanden (GroenLinks), A. v.d. Geest (PW2010)

De raad van de gemeente Medemblik, in de vergadering bijeen op 7 juni 2018;
Gelet op artikel 34 van het Reglement van orde voor de raad van de gemeente Medemblik 2016;
Gelezen het Rvs Herziening Welstandsnota (DOC-18-050939),

Constaterende dat:
- in de welstandsnota op blz. 95, 96 en verder de beperkingen voor het plaatsen van zonnepanelen, vooral in beschermde gezichten[1], worden aangegeven.

Overwegende dat:
- dit te beperkend is in het kader van duurzaamheid en milieu en plaatsing zou kunnen worden toegestaan bijvoorbeeld met een vergunning of ontheffing voor 15 of 20 jaar;
- er binnen die tijd wellicht hele mooie nieuwe duurzame ontwikkelingen zijn en de panelen "terugverdiend" kunnen worden;
- met de belanghebbenden moet worden gesproken over zonne-energie bevorderende maatregelen vooral bij beschermde gezichten.

Besluit het voorgestelde besluit als volgt te amenderen:

Aan besluitpunt 1. toe te voegen:

Met dien verstande dat:
- Pagina 95 en 96 worden geschrapt en vervangen door de tekst: "Op dit moment wordt het beleid "Ruimte voor zonne-energie" met als subtitel "Ook in beschermde gezichten" door het college voorbereid. De raad zal voor eind 2018 over dit beleid beslissen. Vanaf dan wordt de oude regeling door dit nieuwe beleid vervangen.";

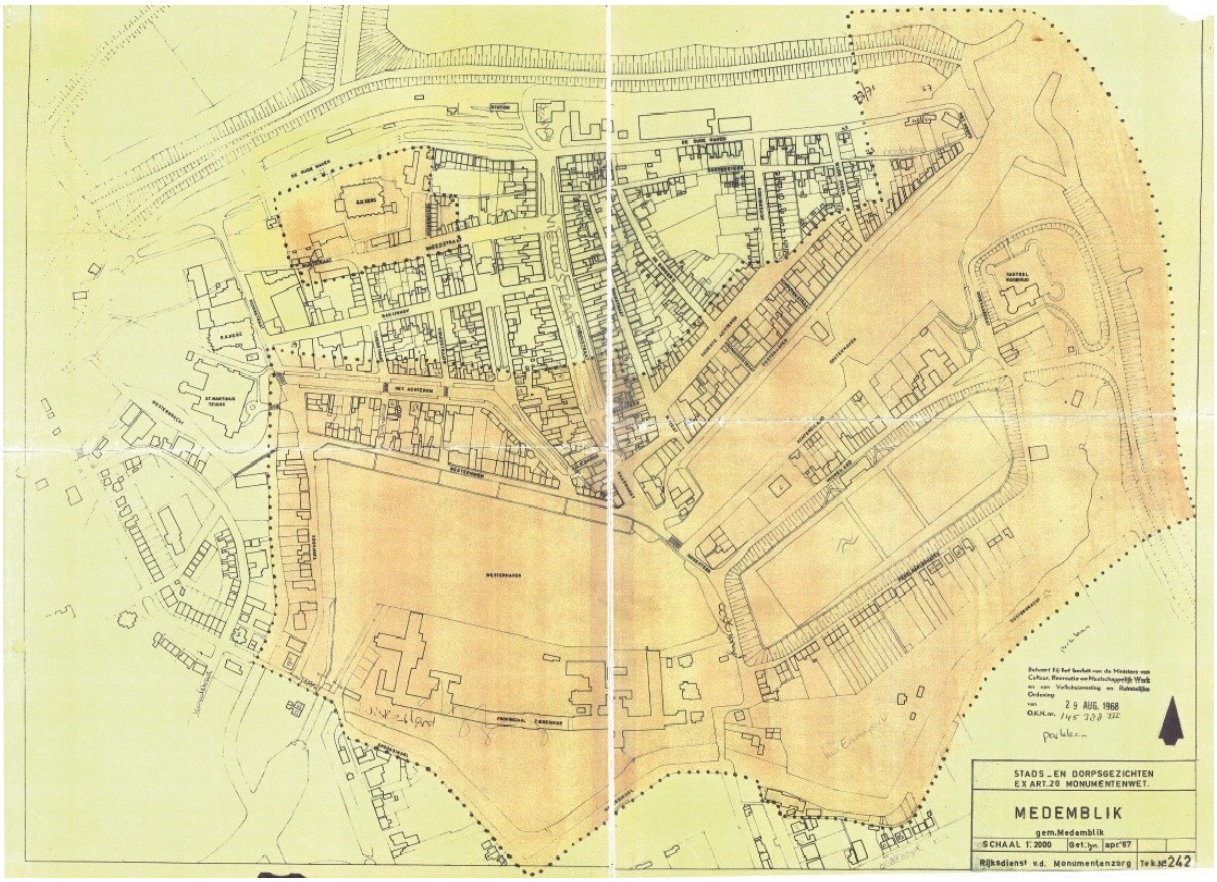
En toe te voegen besluitpunt 4.: 25 september 2018
- 4. Het college stuurt de raad (cyclus van ~~30 augustus 2018~~) een kaderstellende notitie voor het op te stellen beleid "Ruimte voor zonne-energie, ook in beschermde gezichten".

Ingediend door:

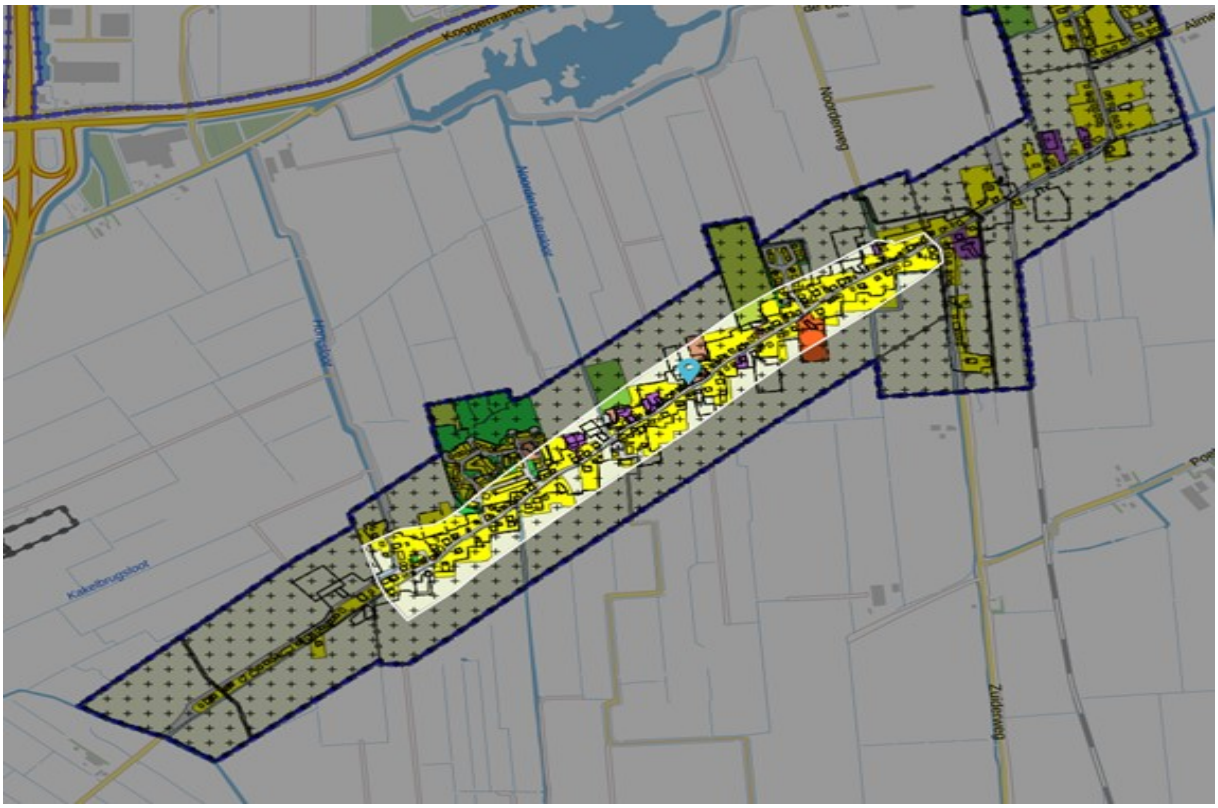
S. Zeilemaker	R. Manshanden	A. v.d. Geest
(PWF)	(GroenLinks)	(PW2010)

[1] Waar "beschermde gezichten" staat geschreven worden ook karakteristieke panden en monumenten bedoeld.

Bijlage 2 Beschermd stadsgezicht Medemblik en beschermd dorpsgezicht Twisk

Binnenstad Medemblik

Dorp Twisk (dubbelbestemming waarde- beschermd dorpsgezicht)

Bijlage 3 Welstandsnota (2013) Criteria Zonnepanelen en zonnecollectoren in beschermde gezichten (p. 95)

Op een schuin dak:

- Op een voordakvlak zijn geen zonnecollectoren en zonnepanelen mogelijk.
- Zonnepanelen/-collectoren moeten uit het zicht worden aangebracht. De zichtlijn wordt bepaald door staande op straatniveau op ooghoogte vanaf de openbare ruimte aan de overzijde van de betreffende straat, of gracht.
- De panelen en collectoren moeten laag in de goot in het zijdakvlak of aan de achterzijde van het dakvlak worden geplaatst.
- Plaatsing van de zonnepanelen/-collectoren moet worden beoordeeld in combinatie met andere op het schuine dak aangebrachte elementen en ook met de opbouw van de gevel. Het karakter van het schuine dak moet behouden blijven.
- De afstand tussen de voorziening en de nok en de dakranden is minimaal twee pannen. De voorzieningen moeten midden in het achter- of in de achterste helft van zijdakvlak worden aangebracht, waarbij de voorziening in het zijdakvlak een kwart van de lengterichting uit de voorgevel moet blijven.
- Zonnepanelen/-collectoren moeten direct op en evenwijdig aan het dakvlak worden geplaatst en mogen dus niet onder een hoek staan ten opzichte van het schuine dakvlak. De hellingshoek moet gelijk zijn aan die van het dakvlak.
- Overige installaties mogen niet zichtbaar zijn.

Op een plat dakvlak:

- De afstand tot de zijkanten van het dak moet tenminste gelijk zijn aan de opstaande hoogte van de collector of het paneel.
- De zonnepanelen/-collectoren moeten orthogonaal geplaatst worden, dat betekent evenwijdig aan de dakrand, of gootlijst.
- Zonnepanelen/-collectoren op dakkapellen moeten altijd vlak liggend op de dakkapel worden geplaatst, dus niet onder een hellingshoek.
- Overige aan de zonnecollectoren of -panelen gerelateerde installaties plaatsen aan de binnenzijde van een bouwwerk of mogen niet zichtbaar zijn.

Op overige plaatsen zoals tegen gevels:

- In beginsel niet toegestaan tenzij niet zichtbaar vanaf de openbare ruimte of als onderdeel van de architectuur.